

Udenrigsministeriet

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg

Asiatisk Plads 2
DK-1448 København K
Telefon +45 33 92 00 00
Telefax +45 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
<http://www.um.dk>
Girokonto 3 00 18 06

Bilag

Sagsnummer
2020-27556

Kontor
EKN

13. august 2020

SKRIFTLIG FORELÆGGELSE

Ekstraordinær uformel videokonference for udenrigsministre den 14. august 2020

Dagsordenen for den ekstraordinære uformelle videokonference for udenrigsministre den 14. august 2020 omfatter følgende punkter: *Situationen i det østlige Middelhav* samt *Hviderusland*

Punkterne forelægges hermed Folketingets Europaudvalg til orientering. Der henvises i øvrigt til samlenotatet for rådsmødet, der er oversendt til Folketingets Europaudvalg d.d.

Dagsordenspunkt 1: Situationen i Det østlige Middelhav

Der er på den ekstraordinære videokonference lagt op til en ny drøftelse af situationen i Det østlige Middelhav. Emnet er kommet på dagsordenen på græsk initiativ, idet den græske udenrigsminister i et brev til EU's udenrigsrepræsentant har anklaget Tyrkiet for nye krænkelse i form af sejlads i sit territorialfarvand og ulovlige boreaktiviteter i sin eksklusive økonomiske zone. Grækenland henviser til, at Tyrkiets ageren har øget spændingerne i Det østlige Middelhav og opfordrer til, at EU må reagere herpå. Spændingerne om den græske og cypriotiske eksklusive økonomiske zone (EØZ) tager afsæt i stridigheder om retten til gasressourcer i undergrunden. Grækenland og Cypern anfører, at Tyrkiets handlinger krænker andre landes suverænitet og dermed international ret. Tyrkiet mener omvendt ikke, at den græsk-cypriotiske side har ret til at handle unilateralt i Cyperns EØZ, uden at det forinden er sikret, at hele øen – også den tyrkisk-cypriotiske side – vil komme til at nyde godt af en eventuel gevinst.

Situationen i Det østlige Middelhav blev sidst drøftet på rådsmødet den 13. juli i år. Ved den lejlighed blev Tyrkiet på ny opfordret til at ændre sin konfrontatoriske adfærd og ophøre med sine ulovlige handlinger i Det østlige Middelhav. Drøftelsen viste dog også, at der består forskelle i holdningerne til hvilke konsekvenser, der skal drages over for Tyrkiet,

hvis dette ikke sker. Der er i EU kredsen bred opbakning til at reagere over for Tyrkiets uacceptable adfærd, men i forhold til konkrete sanktioner betoner flere EU-lande hensyntagen til Tyrkiet som en strategisk partner på en lang række andre vigtige emner for EU.

Siden rådsmødet i juli har Grækenland den 6. august indgået en aftale med Egypten om definitionen af de maritime grænser mellem de to lande. Denne aftale underkender i realiteten aftalen mellem Tyrkiet og Libyen indgået i november 2019. Tyrkiet har protesteret mod aftalen og hævder, at den ikke har nogen retsvirkninger. Der var i begyndelsen af august tegn på, at Tyrkiet var indstillet på at genoptage dialogen med Grækenland, og det første møde om olieboringerne var planlagt til den 28. august. Tyrkiet har imidlertid aflyst sin deltagelse med henvisning til indgåelsen af aftalen med Egypten. I lyset af den manglende udsigt til, at Tyrkiet vil ændre sin politik, er der både i Athen og Nicosia bekymring for stabiliteten i området. Egypten og Israel har også udtrykt kritik af, hvad man opfatter som tyrkisk optrapning af spændingerne i Det østlige Middelhav.

Der skal ikke herske tvivl om, at jeg fortsat ser med bekymring på situationen i Det østlige Middelhav. Regeringen finder Tyrkiets adfærd uacceptabel og lægger vægt på, at Tyrkiet overholder sine folkeretlige forpligtelser samt afstår fra skridt, der yderligere kan komplicere situationen. Vi skal vise EU-solidaritet med Grækenland og Cypern i dette spørgsmål. Samtidigt er det dog vigtigt at opretholde dialog og et samarbejde med den tyrkiske regering på områder af fælles interesse, herunder især irregulær migration og samhandel. Det er ikke i Danmarks og EU's langsigtede, strategiske interesse at isolere Tyrkiet.

Dagsordenspunkt 2: Hviderusland

Ved mødet ventes også en drøftelse af situationen i Hviderusland i lyset af det netop afholdte præsidentvalg. Drøftelsen forventes at omhandle, hvordan EU skal reagere på det hviderussiske præsidentvalg den 9. august og myndighedernes hårdhændede fremfærd mod demonstranter og oppositionen. Derudover forventes en drøftelse af, hvordan EU kan støtte de kræfter i Hviderusland, der ønsker en fri og demokratisk fremtid.

Præsident Alexander Lukasjenko blev ikke overraskende erklæret som vinder af præsidentvalget den 9. august med godt 80 % af stemmerne, mens den nærmeste modkandidat, den 37-årige Svetlana Tikhanovskaja, fik 9,9 % af stemmerne ifølge Hvideruslands Centrale Valgkommission (CEC). Valget blev gennemført med åbenlyse brud på de almindelige standarder for gennemførelse af et demokratisk valg og uden tilstedeværelsen af uafhængige internationale valgobservatører fra OSCE, da Hviderusland ikke havde inviteret observatører i overensstemmelse med

OSCE's retningslinjer. Tikhanovskaja har efter valget udtalt, at hun ikke anerkender valgresultatet.

Oppositionens opfordring til at gå på gaden og protestere mod valg-handlingen og valgresultatet er blevet fulgt. Det præcise omfang af pro-testerne særligt uden for Minsk er dog vanskelige at vurdere, da der er omfattende internetblokering i landet, og informationer kun kommer sporadisk ud. Demonstranterne er blevet mødt af en særdeles hårdhæn-det håndtering, fra massearrestationer til voldsanvendelse, herunder an-vendelsen af skarp ammunition. Dertil rapporteres om oprustning fra myndighedernes side og udstationering af yderligere politi og militære enheder. Myndighedernes hårdhændede håndtering gik også ud over en dansk journalist. Efter urolighederne og de seneste dages arrestationer samt voldsomt pres fra det hviderussiske styre befinder Tikhanovskaja sig nu i Litauen. Det er uvist, i hvilket omfang det vil være muligt for Tikhanovskaja at fortsætte oppositionsarbejdet fra Litauen, men det er sandsynligt, at det vil hænge sammen med oppositionens mulighed for at agere samlende kraft.

Lukasjenko har udtalt, at alle former for modstand vil blive bekæmpet og har ikke udtrykt nogen form for imødekommenhed over for den opposi-tionelle bevægelse. Fra russisk side følges udviklingen tæt. Hviderusland har de seneste år udgjort en besværlig allieret for Rusland med Lukasjenkos forsigtige tilnærmelse til EU. Set fra Moskva vil en svækkelse af Lu-kasjenko og dermed en mere tæmmelig allieret overordnet kunne tjene russiske interesser, særligt hvis forholdet til EU også forværres.

Den 11. august udsendte jeg sammen med de andre nordiske og baltiske udenrigsministre en kritisk fælleserklæring, hvor vi betegnede præsident-valget som hverken frit eller retfærdigt, og hvori vi udtrykte alvorlig be-kymring over situationen. Samme dag udsendte EU's udenrigsrepræsen-tant Josep Borrell en EU-erklæring på vegne af de 27 EU-medlemsstater, hvor der bl.a. opfordres til øjeblikkelig løsladelse af alle tilbageholdte.

På videokonferencen forventes generel enighed blandt EU-medlemslandene om, at EU skal gennemføre en dybdegående vurdering af forholdet til Hviderusland. I forhold til hvilke instrumenter EU skal tage i brug over for Hviderusland forventes der større forskelle mellem de enkelte medlemslande, hvor tilslutningen til brede sanktioner forven-tes at være snæver.

Som reaktion på situationen i Hviderusland var jeg tidligt ude og gjorde regeringens holdning klar: EU har en særlig forpligtelse til at reagere skarpt, hurtigt og helt markant over for Hviderusland. Selvom det er i EU's interesse at have et godt naboskab med Hviderusland, må EU ikke tøve med at tage kritisk afstand og fordømme, når det hviderussiske styre undertrykker sin egen befolkning og den fri presse. Jeg vil sikre, at vi fra

dansk side arbejder for målrettede sanktioner mod enkeltpersoner ansvarlige for valgsvindel samt uretmæssige arrestationer og vold mod fredelige demonstranter og journalister. Samtidigt er det vigtigt, at de tiltag, EU gennemfører, ikke går ud over den hviderussiske befolkning, men medvirker til, at udviklingen i Hviderusland bringes i den rigtige retning.

Jeg vil derudover presse på for, at de grove menneskerettighedskrænkelser, den åbenlyse valgsvindel og indskrænkning af mediefriheden i Hviderusland sættes på dagsorden – ikke kun i EU, men også i FN, OSCE og Europarådet. Vi er i øjeblikket ved at vurdere hvilke konkrete instrumenter, der kan tages i brug i de respektive organisationer. Ud over sanktioner, vil Danmark undersøge om OSCE's såkaldte Wien- eller Moskva-mekanisme kan aktiveres over for Hviderusland. De to mekanismer er OSCE's eneste ikke-konsensusbaserede redskaber, og kan bidrage til at lægge pres på Hviderusland i forhold til at skulle forklare sig og acceptere besøg af uafhængige eksperter med henblik på at få en uvildig beskrivelse og analyse af forholdene i landet. En gruppe på mindst 10 medlemslande kan iværksætte en undersøgelsesmission, hvis der vurderes at være systematiske og omfattende overtrædelser af menneskerettighederne. Iværksættelse af de to mekanismer vil også bidrage til, at situationen i Hviderusland forbliver højt på den internationale dagsorden - og at Minsk bliver presset til at reagere på de mange anklager, der vil kunne rettes mod dem. Derudover vil jeg personligt henvende mig direkte til Europarådets generalsekretær med henblik på at sætte Hviderusland øverst på dagsordenen. Disse tiltag vil sende et stærkt signal til Hviderusland om, at menneskerettighedssituationen er uacceptabel og at den åbenlyse valgsvindel hverken accepteres af den hviderussiske befolkning eller de europæiske naboer.

Eventuelt:

Ud over drøftelserne forventes udenrigsrepræsentanten at åbne for en kort informationsudveksling om situationen i Libanon i kølvandet på den katastrofale eksplosion i Beiruts havn den 4. august, der har forårsaget store menneskelige og materielle skader i et allerede skrøbeligt land i EU's nærområde.

I tillæg til de foreløbigt 173 dræbte og over 5.000 sårede har op mod 300.000 fået ødelagt eller beskadiget deres bolig. Beiruts havn, der var landets primære forsyningskanal, herunder også til den humanitære indsats i og omkring Syrien, har lidt omfattende ødelæggelser. Libanon var i forvejen ramt af dyb økonomisk krise, demonstrationer mod den politiske elite, COVID-19 samt af tilstedeværelsen af 1,5 mio. syriske flygtninge.

Der hersker stor folkelig vrede i Libanon mod den politiske elite, hvis dårlige regeringsførelse betragtes som den bagvedliggende årsag til, at eksplosionen kunne finde sted. Den seneste uge har der været voldsom-

me demonstrationer i Beirut, hvor også parlamentet og flere af ministerierne er blevet midlertidigt besat. Som følge heraf annoncerede premierminister Hassan Diab i mandags sin regerings afgang, omend regeringen fortsat er midlertidigt fungerende.

Den danske regering har, siden eksplosionerne indtraf, bevilget 12 mio. kr. i akut humanitær bistand og afgivet tilsagn om yderligere 150 mio. kroner til både akut nødhjælp og mere langsigtede indsatser i Libanon. Fra dansk side er det centralt, at indsatserne relaterer sig til social og økonomisk sårbarhed – for libanesere og de mange flygtninge i landet. Det er ligeledes vigtigt at sikre koordination og at indsatserne gennemføres i regi af solide internationale aktører, såsom FN.

Det er for regeringen ligeledes helt centralt, at støtte fra Danmark, EU og det øvrige internationale samfund matches af tilsvarende omfattende og nødvendige reformer fra den libanesiske regering. Derudover er det vigtigt for den libanesiske befolkning, at der foretages en uafhængig undersøgelse af eksplosionen.

Herudover forventes Borrell kort at orientere om EU's politiske kontakter i Venezuela og situationen forud for valget til Nationalforsamlingen til december i år.

Jeppe Kofod

Dagsordenspunkterne hører under Udenrigsministeriets ressort.